

МИЛИЦА ВИКЪОВСКА ДОСТОЕВСКИ И ПРОБЛЕМЪТ ЗА ЧОВЕКА

Международният симпозиум „Антропологията на Достоевски“ се проведе в София от 23 до 26 октомври 2018 г. Научният форум бе организиран от Българското общество „Ф. Достоевски“ (БОД) съвместно с Института за литература на БАН и Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Събитието има потенциала да бъде определено като световен конгрес, в който повече от 50 учени от 16 страни на света взеха участие с различни доклади по темата. Официалното откриване на научния форум се състоя на 23 октомври 2018 г. от 11.00 ч. в Големия салон на БАН, а заседанията по секции се провеждаха в Нова конферентна зала и в Първа заседателна зала в Ректората на СУ „Св. Климент Охридски“. На самото откриване форумът бе приветстван от кмета на столицата, ректора на СУ и председателя на БАН.

Създадено едва през 2011 г. Българско общество „Ф. Достоевски“ с председател доц. Емил Димитров успя да се наложи, организирайки първия по рода си международен форум на родна земя (вж.: В София бе основано Българско общество „Достоевски“ // *Философски алтернативи*, 2012, № 3). Българското общество има огромни заслуги благодарение на интензивната си дейност, обединявайки учени от различни сфери (литератори, философи, психолози, историци и др.) да продължат мисията на Достоевски, поддържайки интереса към творчеството му вечен. Тук трябва да се отбележи, че бяха издадени два алманаха под името „Достоевски: мисъл и образ“ (изд. „Изток-Запад“, 2014–2016), включващи не само доклади от членове на българското дружество, но и интересни документални и библиографски данни, проследяващи присъствието на Достоевски и рецепцията му в българската култура (вж.: Антов Пл. Достоевски със свой български алманах // *Философски алтернативи*, 2016, № 4, 155–157). Двата тома са издадени под редакцията на доц. Емил Димитров, изследванията на когото оставят отпечатък в славянската култура, а създаването и дейността на Българското общество се превърнаха в негова лична кауза. И преди възникването на БОД, и особено след него дейността и творчеството на великия мислител Достоевски ще бъдат винаги актуални по българските земи. Днес се преиздават главно преводи на романи на твореца, подготвени през 70-те и 80-те години за третото и най-пълно досега издание на неговите „Събрани съчинения“ в 12 тома, но атмосферата около симпозиума може да бъде предпоставка да се повдигне въпросът за подготовката на ново, четвърто издание.

Основната тема, върху която в продължение на три дни учените обсъждаха творчеството на великия писател, бе „Човекът като проблем и обект на изображение в света на Достоевски“. Основна тема на антропологията е именно понятието за култура и идеята за човека, което дава универсален хоризонт за обхващане на цялото творчество на писателя. То, несъмнено, може да се чете и интерпретира в различни аспекти, но разбира се, имаше няколко основни проблема, върху които бяха фокусирани изследванията и размишленията на участниците, а именно: Антропологията на Достоевски в светлината на философската антропология и европейската култура на XX век; Достоевски в перспективата на руската религиозно-философска мисъл и руската култура на XX век; Проблемът за човека в романа „Идиот“. Трите проблемни полета бяха внимателно разглеждани чрез понятия, образи и идеи от учените.

На тържественото откриване в Големия салон на БАН отношение взе руският учен проф. Сергей Сергеевич Хоружий – математик, физик-теоретик, философ и

богослов, – който имаше честта да зададе основната рамка на симпозиума. Към него бе отправено предложението на Организационния комитет да прочете пленарен доклад не само понеже той е най-титулованият учен, но и защото е създател на своя собствена школа в областта на антропологията – т.нар. „синергийна антропология“. В доклада си „Есхатология Достоевского в контексте и в свете современного ренесанса эсхатологии“ проф. Хоружий разгледа някои аспекти от теологията на Достоевски, свързвайки я с актуални геополитически реалности. Заседанията продължиха в зала 1 и т. нар. „Огледална“ зала в СУ „Св. Климент Охридски“, протичайки успоредно в две отделни секции. Трябва да се отбележи, че международният форум се провеждаше на три езика – български, руски и английски. По време на заседанията колеги от Европа, Азия, Северна и Южна Америка представяха своята научна работа върху творческата дейност на руския писател. Българската столица се радваше на разнообразието от учени, които обогатяват всестранно изследователската активност върху дейността на един от най-великите мислители, какъвто е Достоевски. Поле за изява откриваха не само почетни литературоведи, но и силно изявени философи, психолози, музиковеди и др. Множеството доклади подлагаха творчеството на писателя на разнообразни системни прочити, които бяха предпоставка за едно позадълбочено изследване не само на дейността на руския мислител, но и на важни аспекти от неговия живот, които поради някаква причина са останали незабелязани до този момент като например това Достоевски да се разглежда като сатирик, или неговото творчество да се погледне през призмата на театралното изкуство, киното, операта... Достоевски е един от мислителите, оказали най-силно въздействие както върху руската, така и върху световната литература. Въсъщност феноменът руска класическа култура достига своя апогей с творческата изява на видния руски писател. Несъмнено Ф. Достоевски е надминал по гениалност множество философски течения със своите произведения, именно заради което е представян не само като писател на художествена литература, но и като философ. Неговото житие е отпечатано по страниците на разказите и книгите му, които са символ на руската култура.

Специален акцент бе поставен върху романа „Идиот“ във връзка със 150-годишнината от публикуването му („Русский вестник“, 1868–1869). Освен докладите, свързани с него, аудиторията се радваше и на прожекция на филма на Акира Куросава, която се състоя в аулата на Ректората. Филмът бе излъчен с български субтитри, а поканата за неговото прожектиране бе отправена към цялото общество с разлепени афиши, които се срещаха не само в сградата на БАН, но и по коридорите на Софийския университет. Основната работа на тридневния симпозиум завърши с кръгла маса, посветена на творчеството на Куросава. Там специално участие взе Тошифуми Макита, активен член на японското общество „Акира Куросава“, създадено още през 70-те години на ХХ в., с главната цел да изучава и популяризира творческата дейност на великия японски режисьор. Т. Макита представи кратка прожекция на интервю с режисьора, в което той разказва за работата си върху филма, а освен това успя да сподели с аудиторията част от колекцията афиши на филма на Куросава от различни страни. Докладчикът сподели и лични спомени от кореспонденцията с гениалния режисьор, която несъмнено е оставила отпечатък върху живота му.

На „Идиот“ бе посветена и изложба с илюстрации към романа, сътворени от различни руски художници през втората половина на ХХ в. Творбите бяха изло-

жени във фойето на БАН и бяха достъпни за широката общественост, а през останалото време оригиналите се съхраняват в Музея за история на руската литература „В. И. Дал“ в Москва, както и в Мемориалния музей на писателя в Санкт-Петербург. Изложбата бе подготвена от Националния литературен музей на основата на предоставените материали.

Разбира се, богатата програма, която включваше разнообразие от културни дейности като посещение на Музея за християнско изкуство, концерт на православни и български народни песни, и кратка хореография на български фолклорен състав оставиха силни положителни впечатления у нашите гости. Симпозиумът завърши с екскурзия до Рилския манастир – един от най-значимите духовни културни паметници в България. В село Капатово бе организирана дегустация на различни местни вина, което несъмнено заинтригува гостите. Така на участниците бе предоставена и възможност да се докоснат до културата и бита на българския народ, което остави отпечатък в съзнанието им. Проведената научна среща безспорно бе запомняща се. Не след дълго това бе потвърдено от позитивните отзиви, които се появиха не само в медиите, но и бяха отправени лично към организаторите на международния симпозиум.

На официалното закриване на научното събитие бе поднесена още една изненада от страна на доц. Емил Димитров, която безспорно удиви всички. Такава бе идеята бъдещият симпозиум да бъде проведен в съседен Константинопол/Цариград/Иstanbul. Дали това ще бъде следващият машабен проект на Българско общество „Ф. Достоевски“, предстои да се разбере. Категорично, тази идея не само ще влезе в ролята на основен фундамент за бъдещи проекти, но ще бъде началото на нещо неизпитано досега.

ИВАНКА СТЬПОВА

ТИШИНАТА И МЪЛЧАНИЕТО В ЕСТЕТИЧЕСКИ ФОКУС

Монографията „Естетика на тишината и мълчанието“ (ИК „Гутенберг“, 2019, 232 стр.)¹, написана вдъхновено от младата изследователка **Силвия Борисова**, е успешен опит да се синхронизират класическите естетически категории, заплетени в хармонична тъкан от красотата като водещ структурен компонент, и творчески озарените нови или иновативно интерпретирани категории тишина и мълчание. Сплитането на традиционните и „новите“ категории оформя един неподозиран ценностен ракурс, една фантастична цветна градина, в която обитават тишината и мълчанието и постоянно плетат нови смисли, разсичат стари възли и отново проблясват в неосветени естетически кътчета, за да изгреят в небивало амплое. Тишината и мълчанието не са хербаризирани сред бездушни присъствия на безкрайността или сред апатични и пасивни субекти. В книгата на Борисова те са одухотворени и дейни. Когато тишината мълви, реалните звуци занемаяват, когато мълчанието стъне, емоциите се утаяват в безкрайното. Тишината, стаено красива или натрапчиво шепнеща, и мълчанието, апатично или разбунтувано-недоволено, провокират оглушителния звук на притаеното говорене. Така укротената тишина и усмиреното

¹ Научната монография е издадена в рамките на индивидуалния изследователския проект на гл. ас. д-р Силвия Борисова по Програмата за подпомагане на млади учени и докторанти при БАН, 2017 г. – проект № ДФНП-17-175 „Естетика на тишината и мълчанието“ със срок на изпълнение август 2017 – февруари 2019 г.